

- фонологічній ланці) у дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / Соботович Є. Ф. – Режим доступу : <http://logopedia.nm.ru./Sob-Kr-F.htm>.
4. Соботович Є. Ф. Порушення мовного розвитку у дітей та шляхи їх корекції : навч.-метод. посіб. / Соботович Є. Ф. – К. : ІСДО, 1995. – 204 с.
 5. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Щерба Л. В. ; [под. ред. Л. Р. Зиндера, М. И. Матусевич] – 4-е изд. – М. : Издательство ЛКИ, 2008. – 432 с.

УДК 376-056.36:616899.2:376.016:159.946

Рецензент
Чеботарьова О.В.,
кандидат
педагогічних наук,

МОЗОЛЮК-КОНОВАЛОВА О.

ОРГАНІЗАЦІЯ КОРЕКЦІЙНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З ДОШКІЛЬНИКАМИ ІЗ СИНДРОМОМ ДАУНА

У статті розглянуто зміст корекційно-виховної роботи з дошкільниками із синдромом Дауна. Проаналізовано основні положення програм раннього втручання щодо корекційного спрямування навчання та виховання дошкільників із синдромом Дауна.

Ключові слова: дошкільники із синдромом Дауна, корекційно-виховна робота, пізнавальна діяльність, програми раннього втручання.

В статье рассмотрено содержание коррекционно-воспитательной работы с дошкольниками с синдромом Дауна. Проанализированы основные положения программ раннего вмешательства относительно коррекционной направленности

обучения и воспитания дошкольников с синдромом Дауна.

Ключевые слова: дошкольники с синдромом Дауна, коррекционно-воспитательная работа, познавательная деятельность, программы раннего вмешательства.

Content of correction-educational work with preschoolers who have Down's syndrome is considered in the article. Analyzed are main principles of early interference programs in connection with correction of learning and education of preschoolers with Dawn's syndrome.

Key words: preschoolers with Down's syndrome, correction-educational work, cognitive activity, early interference programs.

Проблема організації корекційно-виховної роботи з дошкільниками із синдромом Дауна є надзвичайно актуальною у теорії і практиці спеціальної педагогіки. Це обумовлено передусім зростанням чисельності дітей з тяжкими генетичними порушеннями внаслідок зниження на сучасному етапі якості медичного обслуговування, погіршення екологічного стану в країні. З іншого боку, – посиленням уваги суспільства до створення належних умов для реалізації освітніх потреб кожної особистості, організації корекційного навчання, виховання, абілітації, соціальної допомоги всім дітям, які мають порушення у розвитку.

Синдром Дауна за останні роки став однією з найбільш розповсюджених генетичних патологій в усіх країнах світу. Ця вроджена патологія зустрічається у одного з 700-1000 новонароджених (А.Ю.Асанов, М.П. Бочков, О.Ф.

Давіденкова, І.В. Бутомо, Н.В Ковальова , Д.І. Кристашвілі , М.В. Прозорова, Л.Є Хитрикова , Б.Г. Гінзбург, Г.С. Маринчева, В.І. Гаврилов, М. Morgan, J. Aldas, Н. Bass, R. Sparkes, S.M. Pueshel та ін.).

Право осіб із психофізичними порушеннями, із синдромом Дауна, зокрема, на повноцінне життя закріплено низкою сучасних міжнародних правових актів: Декларацією ООН про права розумово відсталих (1971), Декларацією про права інвалідів (1975), Конвенцією про права дитини (1989) та ін. Розвиток спеціальної педагогіки та психології, медичних наук спонукав до перегляду позицій щодо необхідності запровадження програм ранньої допомоги, які передбачають взаємодію мультидисциплінарної команди фахівців з метою ефективної соціалізації дитини з порушеннями розумового розвитку. Одним із важливих аспектів реалізації корекційно-виховної роботи з дітьми із синдромом Дауна є навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Аналіз стану практики доводить, що більшість реабілітаційних центрів, центрів ранньої допомоги, де діти із синдромом Дауна отримують освітньо-реабілітаційні послуги, у своїй корекційно-виховній роботі з малятами використовують різноманітні програми, ефективність яких була доведена в освітній практиці різних країн світу.

Зокрема, «Маленькі сходинки» («SmallSters») – спеціальна програма ранньої педагогічної допомоги дітям від

народження до 4-х річного віку, розроблена австралійськими спеціалістами Мойрою Пітерсі та Робін Трелоар у співпраці зі Сью Кернс, Діаною Утер, які працюють з дітьми із синдромом Дауна. Програма орієнтована на широке коло осіб: в першу чергу — для батьків, а також для працівників системи освіти, соціального захисту та системи охорони здоров'я. Вона містить практичні поради щодо навчання дітей у домашніх умовах. Програма складається з восьми книг, в яких представлені основні принципи корекційного навчання, педагогічні прийоми розробки індивідуальних планів, розкрито напрямки корекційної роботи з розвитку навичок спілкування, загальної та дрібної моторики, самообслуговування та соціальних навичок. У окремому розділі подано перелік вмінь дитини, які використані для оцінювання стану її психофізичного розвитку.

Автори стверджують, що дитина із синдромом Дауна буде розвиватися успішніше, якщо вона виховується у родині, а не в дитячому будинку, за умов ранньої корекційної допомоги. Основним постулатом цієї програми є те, що батьки — це найкращі вчителі дитини. «Маленькі сходинки» набули популярності також в Нідерландах, Німеччині, Словенії, Туреччині, Росії та Україні. Особливості ранньої допомоги дітям раннього та молодшого дошкільного віку з психофізичними порушеннями висвітлено у програмі «Кароліна» - автори Ненсі М. Джонсон-Мартін, Сюзен М. Аттермієр, Кеннет Г. Дженс, Боні Дж. Хаккер. Програма

раннього втручання має на меті повне розкриття потенціалу дитини шляхом ретельного навчання протягом перших років життя або з моменту встановлення розумової відсталості. В ній розкривається індивідуальна робота з дітьми, розповідається, як розвивати мовлення, рухову активність, навчати побутовим навичкам, розвивати пізнавальний інтерес до навколишнього світу. Зарубіжний досвід адаптації дитини із синдромом Дауна до соціуму засвідчує, що ці діти можуть оволодівати багатьма соціальними навичками і вміннями, опановують індивідуальні програми розвитку, які враховують можливості кожної особистості.

У розробках російських науковців О.М. Мастюкової, М.В. Іпполітової, Н.С. Жукової, Ю.А. Разенкової, Л.Г. Голубевої, К.Л. Печори, Е.Л. Фрухт узагальнено вітчизняний досвід щодо ранньої діагностики і корекції різноманітних порушень психофізичного розвитку, зокрема дітей з розумовою відсталістю, до яких відносяться діти із синдромом Дауна. Особливу увагу звернено на ранню діагностику найчастіших порушень в розвитку пізнавальної діяльності. Зокрема О.М. Мастюкова наголошує, що ефективність запропонованих прийомів корекційної педагогічної роботи можлива лише при системному і ранньому їх застосуванні з урахуванням диференційованого підходу в залежності від структури порушеного розвитку, характеру провідного порушення та особливостей вторинних відхилень у розвитку.

Автор виділяє *основні аспекти лікувально-педагогічної роботи:*

- створення умов для забезпечення мотиваційної сторони діяльності дитини з різноманітним використанням різних ігрових прийомів;
- розвиток емоційно-позитивного спілкування з дитиною, формування адекватної взаємодії мати-дитина;
- створення психологічних передумов для розвитку мовлення і комунікативної поведінки;
- розвиток різноманітних форм пізнавальної діяльності;
- широке використання в корекційно-виховній роботі різноманітних ігор: дидактичних, сюжетно-рольових, рухових (музично-ритмічних та ігор-драматизацій) [2].

Провідними принципами у корекційно-виховній роботі з дітьми раннього та дошкільного віку є індивідуальний підхід та єдність педагогічного та лікувального процесів.

Узагальненню досвіду виховання та навчання розумово-відсталих дошкільників присвячено наукові доробки О.В. Гаврилушкіної, Н.Д. Соколової, О.А. Стребелевої, О.А. Єкжанової, які є авторами російських освітніх корекційно-розвиваючих програм для дітей з розумовою відсталістю. Організація корекційно-виховної роботи за програмою О.А.

Стребелевої, О.А. Єкжанової «Коррекционно-развивающее обучение и воспитание» передбачає фізичне виховання та фізичний розвиток, соціальний, пізнавальний, естетичний розвиток, формування діяльності (ігрової, образотворчої, елементарної трудової). Автори у пояснювальній записці підкреслюють важливість ранньої педагогічної допомоги дітям з різним рівнем розумовою відсталістю (легким та помірним), які зможуть опанувати програму за умов ранньої корекційної допомоги та індивідуального підходу. Зміст корекційно-виховної роботи у спеціальних закладах передбачає урахування гуманістичної, особистісно-зорієнтованої парадигми спеціальної освіти.

Питанням ефективної організації пізнавальної діяльності дітей із синдромом Дауна присвячені праці Т.П. Медведєвої, Н.А. Урядницької, М.В Челишевої та ін. Автори підкреслюють, що головним завданням розвитку пізнавальної діяльності є розвиток сприймання, мислення, пам'яті, розумових операцій аналізу, синтезу, класифікації, узагальнення. На основі практичного досвіду Центра ранньої допомоги для дітей із синдромом Дауна (Даунсайд ап) м. Москви авторами узагальнено методи розвитку пізнавальної діяльності, які враховують особливості психофізичного розвитку дітей. У центрі проводяться цікаві заняття з розвитку пізнавальної сфери, організовано навчання батьків методиці проведення занять з дітьми. Діти у процесі дидактичних

занять навчаються аналізувати ситуацію, визначати мету і планувати свої дії так, щоб досягти поставленої мети.

Визначною подією в Україні було відкриття у листопаді 2010 року у місті Києві центру раннього розвитку для дітей із синдромом Дауна (президент ВБО «Даун синдром» - Сергій Кур'янов). Зростання інтересу до програм раннього втручання відбувається внаслідок надзвичайно позитивних результатів їх впровадження. В центрі працюють корекційні педагоги, логопеди, арт-педагоги, музичні терапевти, психологи. На основі розроблених фахівцями індивідуальних корекційних програм проводяться як групові, так і індивідуальні заняття. Практичний досвід свідчить, що діти, з якими займалися за програмами раннього втручання, успішно інтегруються у спеціалізовані дитячі заклади та інтегровані групи загальноосвітніх дошкільних закладів. Завдяки методикам раннього втручання діти із синдромом Дауна, які мають різний інтелектуальний рівень розвитку, опановують навички читання, письма, елементарного рахунку, спілкування з однолітками та дорослими, успішно інтегруються у подальше освітнє середовище.

Одним із важливих напрямів роботи в центрах раннього втручання є використання арт-терапевтичних технологій, які спрямовані на діагностику та нормалізацію психоемоційного стану та сприяють психічному розвитку дитини. Широко використовуються театралізовані види діяльності дітей. Водночас засобам образотворчої діяльності приділяється

значно менше уваги. Разом з тим, за дослідженнями провідних російських науковців О.А.Стребелевої, О.А.Єкжанової, експериментально доведено корекційну спрямованість образотворчої діяльності для дітей з різним рівнем розумової відсталості. Отже залишається не вирішеним питання розробки корекційної програми розвитку образотворчої діяльності у спеціальних дошкільних закладах для дітей із синдромом Дауна.

Слід зазначити, що з кожним роком спостерігається збільшення кількості дітей із синдромом Дауна, які відвідують спеціалізовані дошкільні заклади та інтегровані групи. Особливо це стосується дітей з помірною розумовою відсталістю, які багато років залишалися поза освітнім простором. Однак гуманізація та демократизація нашого суспільства сприяла перегляду ставлення українського суспільства до таких дітей. У батьків з'явилася можливість вибору різноманітних форм навчання, які рекомендовано міською або районною психолого-медико-педагогічною консультацією. Отже, аналіз науково-методичної літератури та стану практики свідчить, що проблема організації корекційно-виховного процесу дошкільного навчання та виховання дітей з розумовою відсталістю, зокрема із синдромом Дауна, залишається надзвичайно актуальною. Відтак, потребує оновлення зміст корекційного навчання та виховання з різним рівнем розумової відсталості у спеціальних дошкільних закладах з метою активізації

компенсаторних можливостей розумово відсталої дитини. Потребують удосконалення методики пізнавального розвитку, які базуються на провідних видах діяльності дошкільників із синдромом Дауна: ігрової, образотворчої, елементарної трудової та охоплюватимуть сучасні методи, прийоми та засоби корекційного впливу на особистісний розвиток дитини. Важливим при цьому є дотримання єдності та узгодженості педагогічних впливів усією командою фахівців, які є учасниками корекційно-виховного процесу.

Література

1. Выготский Л.С. Проблема устной отсталости. — М.: Просвещение, 1983. — Т.5. — 180с.
2. Медведева Т.П. Развитие познавательной деятельности детей с синдромом Дауна. Пособие для родителей. М.: Монолит, 2007. — 80 с.
3. Психологічні умови ефективності дошкільного навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я / За наук. ред. В.В.Тарасун.— К.: ПП «Актуальна освіта» - 2005.- 286 с. з іл.
4. Pueschel S.M. Down Syndrome at the Beginning of the new Millenium // Down Syndrome Quarterly, Vol. 5, number 1, March. 2000, 10-11.
5. Sigman M., & Ruskin E. Change and continuity in the social competence of children with Autism, Down syndrome, and developmental delays. Monograph of the Society for Research in Child Development. London, England: Blackwell, 1999
6. Пітерсі М., Трелоар Р. / Кейн С., Утер Д., Брар Е./ Програма раннього втручання для дітей з затримкою розвитку «Маленькі сходинки». Книга 3. Навички спілкування. Університет Маккуорі, Сідней, Астралія. 2006 р. с. 83.